

PROGRAMACIÓN DOCENTE DE IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO I-II

CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA

TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 163/2015, DO 29 DE OUTUBRO)

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN										
DISCIPLINA IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO I-II										
ESPECIALIDADE:	INTERPRETACIÓN					ITINERARIOS:	GUITARRA			
CARÁCTER:	OBRIGATORIA					TIPO DE CLASE:	COLECTIVA			
DEPARTAMENTO:	PROCEDEMENTOS AUDITIVOS E INSTRUMENTAIS					XEFE DE DPTO.:	Matilde Rubio			
CURSOS	1º curso		2º curso		3º curso		4º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA:	PABLO SABIO LADRA
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:	1
ECTS/CUAD.	3	3							Observacións:	-----
DOCENTES:	NOME E APELIDOS					EMAIL/TEL/WEB		TITORÍA		
	PABLO SABIO LADRA					pablosl@edu.xunta.gal		XOVES 10-11		

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
<p>DESCRIPTOR: Desenvolvemento progresivo da improvisación aplicada á guitarra. Principios xerais para desenvolver a capacidade creativa. Tipos de improvisación libre e condicionada. Aplicación da improvisación á práctica do acompañamento.</p>	
<p>COÑECEMENTOS PREVIOS: Todos os coñecementos harmónicos e de análise anteriores.</p>	
<p>RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS (OPCIONAL) Inda que, en principio, a improvisación musical significa facer un traballo, pasaxe..etc. sen telo planificado con antelación, é imposible facer una improvisación de certo nivel sen antes estudar as ferramentas necesarias para a súa realización de éxito. Estas ferramentas atópanse no coñecemento destas tres disciplinas: harmonía, composición e análise, desenvolvidas de xeito práctico na guitarra.</p>	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1 T9
COMPETENCIAS XERAIS:	X2 X4 X6 X7 X13 X17 X22 X26
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	EI2 EI3 EI4 EI5 EI7 EI8 EI9
<p>Ver a listaxe de competencias e a súa descrición no Decreto 163/2015, do 29 de outubro, anexo II</p>	

3. OBXECTIVOS	
DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver a creatividade e o gusto musical a partires do coñecemento e a práctica de técnicas da improvisación a solo ou en conxunto.	TODAS
Realizar a análise harmónica á guitarra, reducindo a textura polifónica ao seu esquema estrutural básico. Realizar á guitarra progresións harmónicas tonais en americano	TODAS
Adestrar a capacidade de acompañar melodías tonais, a través da análise dos elementos formais e da improvisación de patróns rítmicos sobre a estrutura harmónica implícita.	TODAS
Acadar una relación natural co instrumento, ao desenvolver tipos de memoria diferentes empregados habitualmente na interpretación.	TODAS
Motivar ao alumno para que desenvolva as capacidades de observación, análise e investigación no estudo	TODAS

4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS 1º CUADRIMESTRE (Impro e acompañamento I)	SESIONS
1. O Acorde. Estructuras harmónicas. Patróns.	1.1 Clasificación dos acordes tríadas e cuatríadas. Enlaces básicos de acordes. Inversións. 1.2 Patróns rítmicos, melódicos e de acompañamento da música moderna. 1.3 Tonalidades maiores e menores. Principais escalas da música moderna. Círculo de quintas. Graos I-II-III-IV-V-V7-VI- VII-V do V. 1.4 Cifrado americano. 1.5 Creación e desenvolvemento de motivos sobre acordes. 1.6 Sexta e cuarta cadencial. 1.7 Acorde de sétima dominante. Acordes de sétima maiores e menores. 1.8 Dominantes secundarias. 1.9 Procesos cadenciais: cadencias e semicadencias. 1.10 Estructuras harmónicas de oito compases. 1.11 Redución harmónica. 1.12 Progresións.	6
2. Creación melódica	2.1 Construción de motivos con notas reais. 2.2 Construción de motivos con notas de paso e floreos. 2.3 Desenrolo de motivos e adaptación ás diferentes estruturas harmónicas por enlace e/ou transporte. 2.4 Células, motivos, semifrases e frases. 2.5 Frases de oito compases. Pregunta-resposta. 2.6 Creación melódica en base as harmonías traballadas	2
3. Improvisación e Acompañamento	3.1 Acompañamento a melodías clásicas e/o populares, tendo en conta os contidos anteriormente tratados. 3.2 Improvisación imitativa e libre en base aos contidos traballados	6
4. Repaso dos contidos tratados	4.1 Repaso, afianzamento e cuestións que poidan xurdir sobre os contidos traballados	2
TOTAL SESIONS:		16 ¹
4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS 2º CUADRIMESTRE (Impro e acompañamento II)	SESIONS
1. O acorde. Estructuras harmónicas, Patróns.	1.1 Estructuras harmónicas: Os acordes en inversión. Desenvolvemento por inversión. Enlaces. 1.2 Patróns rítmicos, melódicos e de acompañamento da música clásica. 1.3 Tonalidades maiores e menores. Círculo de quintas. Graos I-II-III-IV-V-V7-VI-VII-V do V. 1.4 Acordes de sexta. Acordes de sétima. 1.5 Cifrado harmónico. 1.6 Redución harmónica 1.7 Variacións rítmicas, melódicas e na textura. 1.8 Pedal de tónica e de dominante	6
2. Creación melódica	2.1 Construción do motivo con notas reais, notas de paso, floreos, apoiaturas, anticipacións e retardos. 2.3 Desenrolo de motivos e adaptación ás diferentes estruturas harmónicas por enlace e/ou transporte 2.3 Melodía eixo. Tipos de floreos, apoiaturas e notas de paso. 2.4 Células, motivos, semifrases e frases. 2.5 Frases de oito compases. Pregunta-resposta. 2.6 A semifrase contrastante: Contraste rítmico, melódico e harmónico. 2.6 Creación melódica en base as harmonías traballadas	2
3. Improvisación e Acompañamento	3.1 Acompañamento a melodías clásicas e/o populares, tendo en conta os contidos anteriormente tratados. 3.2 Improvisación imitativa e libre en base aos contidos traballados	6
4. Repaso dos contidos tratados	4.1 Repaso, afianzamento e cuestións que poidan xurdir sobre os contidos traballados	2
TOTAL SESIONS:		16 ²

¹ Ler o punto 8: Observacións, desta programación² Ler o punto 8: Observacións, desta programación

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Práctica de aula: Traballo pormenorizado dos contidos propostos, partindo do máis sinxelo ao máis complexo, traballando os aspectos máis técnicos nun primeiro lugar e aplicándoos posteriormente a tarefas máis creativas. As clases terán unha compoñente principal de práctica co instrumento. Planificaranse as actividades de forma que se fomente a participación simultánea do alumnado, impulsando así o traballo colaborativo na aula.	16		16
Práctica individual: Adestramento persoal do alumno de todas as ferramentas e técnicas da práctica harmónica e da improvisación á guitarra traballadas na aula. Comprenderá 1) análise do material musical sobre o que se traballa nas clases 2) preparación e adestramento dos recursos cognitivos técnicos e interpretativos necesarios para a práctica harmónica, repentización e improvisación		73	73
Actividades de avaliación	1		1
TOTAL HORAS:			90

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Traballo na aula	Amosar na aula unha capacidade de aprendizaxe progresiva como resultado da optimización do rendemento da práctica individual.	T1 T3 T7 T15 X2 X7 X8 X17 X21 X23 E13 E14 E15 E18 E19	20%
Traballos complementarios	Seguimento do traballo individual fora da aula proposto polo docente, onde se apliquen os coñecementos harmónicos e pianísticos/do acordeón adecuadamente; amosen os coñecementos harmónicos, melódicos e pianísticos/do acordeón, así como a escoita interna, para o acompañamento de melodías; amose coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica; amose autonomía e solvencia na lectura e análise de pezas, fragmentos ou melodías; e se amose o coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación.	T1 T3 T15 X8 X21 X22 X23 E12 E14 E15 E17	80%
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
1 Desenvolvemento de 2 estruturas harmónicas	Aplicar os coñecementos harmónicos e pianísticos/do acordeón adecuadamente	T1 T3 T15 X8 X22 E17 E19	20%
2. Harmonizar e improvisar un acompañamento a cada unha das 2 melodías dadas	Amosar os coñecementos harmónicos, melódicos e pianísticos/do acordeón, así como a escoita interna, para o acompañamento de melodías	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E12 E14 E15 E17	20%
3. Improvisar unha frase sobre cada un dos 2 motivos dados	Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E12 E14 E15 E17	20%
4. Improvisación sobre 2 pezas, fragmentos e/ou melodías concretas de diferentes estilos aportados polo profesor, tendo en conta os aspectos formais, melódicos, rítmicos e/ou harmónicos das mesmas	Amosar autonomía e solvencia na lectura e análise de pezas, fragmentos ou melodías. Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación.	T1 T3 T7 T15 X2 X7 X8 X17 X21 X22 X23 E12 E13 E14 E15 E17 E18 E19	40%
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA, máis de 4 faltas)			
1 Desenvolvemento de 2 estruturas harmónicas	Aplicar os coñecementos harmónicos e pianísticos/do acordeón adecuadamente	T1 T3 T15 X8 X22 E17 E19	20%
2. Harmonizar e improvisar un acompañamento a cada unha das 2 melodías dadas	Amosar os coñecementos harmónicos, melódicos e pianísticos/do acordeón, así como a escoita interna, para o acompañamento de melodías	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E12 E14 E15 E17	20%
3. Improvisar unha frase sobre cada un dos 2 motivos dados	Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E12 E14 E15 E17	20%

4. Improvisación sobre 2 pezas, fragmentos e/ou melodías concretas de diferentes estilos aportados polo profesor, tendo en conta os aspectos formais, melódicos, rítmicos e/ou harmónicos das mesmas	Amosar autonomía e solvencia na lectura e análise de pezas, fragmentos ou melodías. Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación.	T1 T3 T7 T15 X2 X7 X8 X17 X21 X22 X23 E2 E3 E4 E5 E7 E8 E9	40%
6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA			
1 Desenvolvemento de 2 estruturas harmónicas	Aplicar os coñecementos harmónicos e pianísticos/do acordeón adecuadamente	T1 T3 T15 X8 X22 E7 E9	20%
2. Harmonizar e improvisar un acompañamento a cada unha das 2 melodías dadas	Amosar os coñecementos harmónicos, melódicos e pianísticos/do acordeón, así como a escoita interna, para o acompañamento de melodías	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E2 E4 E5 E7	20%
3. Improvisar unha frase sobre cada un dos 2 motivos dados	Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica	T1 T3 T15 X2 X8 X17 X21 X22 X23 E2 E4 E5 E7	20%
4. Improvisación sobre 2 pezas, fragmentos e/ou melodías concretas de diferentes estilos aportados polo profesor, tendo en conta os aspectos formais, melódicos, rítmicos e/ou harmónicos das mesmas	Amosar autonomía e solvencia na lectura e análise de pezas, fragmentos ou melodías. Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación.	T1 T3 T7 T15 X2 X7 X8 X17 X21 X22 X23 E2 E3 E4 E5 E7 E8 E9	40%
<p>Observacións: No caso da avaliación continua, aínda que se avalía e cualifica cada unha das clases para obter a cualificación final en base ás porcentaxes indicadas, poderá realizarse un exame ó final do cuadrimestre, en caso de querer obter unha cualificación superior á conseguida coa media resultante da avaliación diaria. O exame será o mesmo que para a avaliación alternativa e a extraordinaria. Nese caso, a cualificación final, será a nota media entre a resultante da avaliación continua e a obtida no exame realizado.</p> <p>SISTEMA DE CUALIFICACIÓN: Cualificarase en función da seguinte escala numérica de 0 a 10, con expresión de un decimal, á que poderá engadirse a súa correspondente cualificación cualitativa (Orde do 21 de novembro de 2016, Artigo 31) 0-4,9: Suspenso 5,0-6,9: Aprobado 7,00-8,9: Notable 9,00-10: Sobresáinte</p> <p>PROCEDEMENTO PARA A MATRÍCULA DE HONRA: A matrícula de honra poderá ser outorgada aos estudantes que obteñan unha cualificación igual ou superior a 9,0. O seu número non poderá exceder do 20% dos estudantes matriculados na materia no correspondente cuadrimestre, agás que o número de estudantes matriculados sexa inferior a 20, nese caso poderá concederse unha soa matrícula de honra. No caso de que varios alumnos e alumnas atópanse nesta circunstancia, poderán realizar unha proba específica como a proposta para a avaliación alternativa obtendo matrícula de honra o alumnado que obteña a cualificación maior na mesma.</p>			

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
<p>Como medida ordinaria de atención á diversidade, o profesorado pode adaptar os materiais empregados para traballar os contidos dentro da aula e mesmo a secuenciación de contidos, acelerándoa ou ralentizándoa puntualmente para adaptala ó ritmo de aprendizaxe do alumnado.</p> <p>Considérase medida ordinaria posto que a fin de curso se terían impartido todos os contidos contemplados dentro do tempo contemplado na programación.</p> <p>Por outra banda, e como medida extraordinaria, poderían adaptarse os contidos, previo informe do equipo de orientación específico da consellería, respectando sempre o esencial dos obxectivos fixados para cada curso.</p>	<p>No caso do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo e para garantir os devanditos principios de igualdade de oportunidades, de non discriminación e de compensación de desvantaxes, as probas de avaliación ás que este alumnado se presente ó longo do curso serán adaptadas en tempo e forma, sempre e cando esta necesidade estea recoñecida oficialmente e seguindo as especificacións marcadas polo equipo de orientación específico da consellería en cada caso.</p>

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

- Aebersold Jazz, J. (1967/1994) *Como improvisar y tocar Jazz (6ª ed.)*. Spanish Edition.
- Ansins Arbó, Miguel (2004) *Teoría y práctica del bajo cifrado, en su realización al piano*. Madrid: Real Musical.
- Bach, J. S. por García Vázquez, J.R. (2010) *22 pequeños preludios. Análisis y metodología de trabajo*. Madrid: Enclave Creativa
- Bach, J. S. por García Vázquez, J. R. (2008) *15 invenciones a dos voces. Análisis y metodología de trabajo*. Madrid: Enclave Creativa.
- Beraud, A. y Desportes, I (2003) *Manual práctico para el reconocimiento de los estilos desde Bach a Ravel*. Madrid: Real Musical

- Cortada, M. L. (2003) *Teoría y práctica del bajo continuo*. Barcelona: DINSIC Publicaciones Musicales, S.L.
- Coker, J. (1964) *Improvisando en Jazz*. Buenos Aires: EDITORIAL VICTOR LERU
- Ferrer, Ferran (2001) *Acompaña y disfruta*. Valencia: Impromptu Editores, S. L.
- Lorenzo de Reizábal, A., Olabarrieta Zaro, J. (2010) *Improvisación: De la teoría a la práctica*. Barcelona: Editorial Boileau.
- Levine, M. (2003). *EL libro del Jazz Piano*. EEUU: Sher Music Co.
- Molina, E.(1990). *Improvisación al piano. Volúmen 1. Ejercicios fundamentales*. Madrid: Real Musical (reeditado por Enclave Creativa).
- Molina, E. (1994). *Improvisación al piano. Voúmen 2. Desarrollo de estructuras armónicas*. Madrid: Real Musical. (reeditado por Enclave Creativa)
- Molina, E. (1994). *Improvisación al piano. Volúmen 3. Estructuras melódicas*. Madrid: Real Musical. (reeditado por Enclave Creativa)
- Molina, E.; Molina C..(2006) *Burgmüller. 25 estudios fáciles para piano. Op 100. Análisis y metodología de trabajo*. Madrid: Enclave Creativa
- Molina, E; Cisneros, J: Doña, I; Rodríguez, J.(2007). *Improvisación y acompañamiento. Voúmen 1*. Madrid: Enclave Creativa Ediciones S.L
- Molina, E; Cisneros, J: Doña, I; Rodríguez, J.(2007). *Improvisación y acompañamiento. Voúmen 2*. Madrid: Enclave Creativa Ediciones S.L
- Oltra, M. (2003). *Ejercicios de acompañamiento*. Barcelona. Ed. Boileau.
- Real Book I-II
- Toch, E. (2001). *La melodía*. Barcelona: Idea Books.
- Toch, E.(2001). *Elementos constitutivos de la música*. Barcelona: Idea Books

9. OBSERVACIÓNS

O tipo de contidos desta materia fai imposible na maioría dos casos a organización deles en sesións illadas e perfectamente delimitadas. A materia, eminentemente práctica, é de carácter tanto acumulativo como continuado e depende en gran medida da particularidade de cada alumno, pois hai grandes diferenzas en canto a velocidade de aprendizaxe e asimilación dos contidos. **Unha vez estudado, estes repítense unha e outra vez ao longo de todo o cuadrimestre, non quedando relegados só á sesión onde se introduciu.**

O repertorio por curso incluírá as pezas ou fragmentos de diferentes estilos necesarios para traballar os contidos propostos.

Dado que o número de semanas non coincide co número de sesións adaptárase cada curso segundo número e colocación dos festivos e as diversas actividades do centro modificando se fora necesario no propio curso o número de sesión asignadas a cada tema; en ningún caso se incluírán temas deste curso no seguinte.

ANEXO

Debido á crise sanitaria provocada pola COVID-19, ademais da docencia presencial reflectida anteriormente faise necesario contemplar a docencia semi presencial e non presencial. Estas modalidades aplicaríanse en función dos posibles escenarios sanitarios.

Na docencia semi presencial e non presencial, os apartados 1, 2, 3 e 4 son os mesmos que na docencia presencial.

5- PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA:

5.1- Docencia semipresencial: este tipo de docencia realizarase cando o/a alumno/a ou ben o/a profesor/a teñan que pasar un período determinado recluídos no seu domicilio, sempre que as súas condicións de saúde llo permitan. As clases realizaranse mediante plataformas online tipo Falemos Edu ou similar.

En caso de non dispoñer de unha calidade de conexión que permita a realización das clases mediante este tipo de plataformas ou similares, o/a profesor/a enviará por correo electrónico exercicios de tipo teórico-práctico baseados nas actividades do apartado 5 da modalidade presencial, e adaptándose aos medios de que dispoña o alumnado.

O/A alumno/a desenvolverá estas actividades durante a hora de clase correspondente á asignatura e enviaraos realizados ao remate da clase.

A única actividade do apartado 5 que non se poderá levar a cabo neste tipo de docencia será o traballo en grupo. As horas destinadas ó mesmo serán substituídas incrementando as horas nas outras actividades reflectidas.

5.2- Docencia non presencial: no caso de que se produza un confinamento total o alumno/a recibirá a súa docencia totalmente online no seu horario habitual para que non haxa ningún prexuízo de horario con respecto a outras disciplinas. As clases realizaranse mediante plataformas online tipo Falemos Edu ou similar.

En caso de non dispoñer de unha calidade de conexión que permita a realización das clases mediante este tipo de plataformas ou similares, o/a profesor/a enviará por correo electrónico exercicios de tipo teórico-práctico baseados nas actividades do apartado 5 da modalidade presencial, e adaptándose aos medios de que dispoña o alumnado.

O /A alumno/a desenvolverá estas actividades durante a hora de clase correspondente á asignatura e enviaraos realizados ao remate da clase.

A única actividade do apartado 5 que non se poderá levar a cabo neste tipo de docencia será o traballo en grupo. As horas destinadas ó mesmo serán substituídas incrementando as horas nas outras actividades reflectidas.

6- AVALIACIÓN (SEMIPRESENCIAL E NON PRESENCIAL):

- CONVOCATORIA ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)

As ferramentas de avaliación, criterios de avaliación, competencias avaliadas e ponderacións serán os mesmos que na avaliación presencial.

As ferramentas 1 e 2 desenvolveranse durante o período non presencial (sexa total ou parcial) segundo as actividades reflectidas no apartado anterior.

Aínda que se avalía e cualifica cada unha das clases para obter a cualificación final en base ás porcentaxes indicadas, poderá realizarse un exame ao final do cuadrimestre, en caso de querer obter unha cualificación superior á acadada coa media resultante da avaliación diaria. O exame será o mesmo que para a avaliación alternativa e a extraordinaria da modalidade semi presencial e non presencial. Nese caso, a cualificación final, será a nota media entre a resultante da avaliación continua e a obtida no exame realizado.

O sistema de cualificación a aplicar será o que figura nas observacións do apartado 6 da docencia presencial.

- CONVOCATORIA ORDINARIA (AVALIACIÓN ALTERNATIVA-PERDA DA AVALIACIÓN CONTINUA)

- CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA

- EXAME DE ADIANTO DE CONVOCATORIA

Se durante o período de exames o/a alumno/a está realizando un período de confinamento, a súa avaliación realizarase de forma telemática, mediante plataformas online tipo Falemos Edu ou similar, e no caso de que pola calidade da conexión non sexa posible, realizarase o envío de grabacións en tempo real, calculando o tempo de preparación dende que o profesor envíe os exercicios.

O exame e a avaliación consistirá na realización da proba proposta para cada unha das convocatorias nas modalidades presenciais.

Realizarase ponderación coas porcentaxes expostas no apartado 6 para estas convocatorias coa cualificación obtida en cada parte. A nota media resultante será o 100% da nota final.

Os **criterios de avaliación** a aplicar serán os seguintes:

Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica
Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica
Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica
Amosar coñecemento dos elementos e procedementos construtivos para a improvisación melódica